

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA INTEGRATSIYALASHGAN DARSLARNING O'RNI

Manzura Yakubova Shavkatovna

Qamashi tumani MMT bo'limiga qarashli

8-sonli maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun integratsiyalashgan darslarning o'rni, ularning ta'lim jarayoniga ta'siri, afzalliklari va metodik yondashuvlari yoritilgan. Integratsiyalashgan darslar orqali o'quvchilarda tizimli va tahliliy fikrlash, fanlararo bog'liqlikni anglash, o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmalari shakllanadi.

Kalit so'zlar: integratsiya, boshlang'ich ta'lim, metodika, fanlararo bog'liqlik, tahliliy fikrlash.

Абстрактный: В данной статье рассматривается значение интегрированных уроков для учеников начальных классов, их влияние на образовательный процесс, преимущества и методические подходы. Через интеграцию предметов учащиеся развивают аналитическое мышление, умение применять знания на практике и понимать межпредметные связи.

Ключевые слова: интеграция, начальное образование, методика, межпредметные связи, аналитическое мышление.

Abstract: This article explores the role of integrated lessons for primary school students, their impact on the educational process, benefits, and methodological approaches. Through integration, students develop analytical thinking, the ability to apply knowledge in practice, and understand interdisciplinary connections.

Keywords: integration, primary education, methodology, interdisciplinary connection, analytical thinking.

KIRISH. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ta'lim sohasida yangicha yondashuvlarga ehtiyoj ortib bormoqda. Zamon talabi sifatida ta'lim jarayoni o'quvchining nafaqat bilim olishini, balki uni amaliyotda qo'llay olishini, fanlararo aloqalarni anglashini, ijtimoiy hayotda samarali ishtirok eta olishini ham ta'minlashi lozim. Xususan, boshlang'ich ta'lim bosqichi bu jihatdan muhim poydevor bo'lib, o'quvchilarda asosiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish jarayoni aynan shu davrda amalga oshiriladi. An'anaviy dars shakllari hozirgi zamon talablari bilan har doim ham mos kela olmaydi. Shu sababli fanlararo integratsiyaga asoslangan, ya'ni integratsiyalashgan darslar ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni faol fikrlashga, kompleks yondashuvga yo'naltirishda muhim omil hisoblanadi. Integratsiyalashgan darslar o'quvchilarda tizimli bilim hosil qilishi, ularning ijodiy fikrlashi, tahlil va sintez ko'nikmalarini shakllantirishi,

motivatsiyasini oshirishi bilan ajralib turadi. Integratsiyalashgan yondashuvlar orqali o'quv materialining mazmuni chuqurroq o'zlashtiriladi, real hayotdagi bog'liqliklar anglanadi, o'quvchi darsga nisbatan befarq emas, balki faol ishtirokchi sifatida qaraydi. Ayniqsa, boshlang'ich sinflarda bu yondashuvning joriy etilishi o'quvchilar tafakkuri va nutqining erta shakllanishiga xizmat qiladi. Ushbu maqolada integratsiyalashgan darslarning nazariy asoslari, ularni tashkil etishning metodik yondashuvlari, boshlang'ich sinf o'quvchilarining rivojlanishiga ta'siri va amaliy misollar tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – integratsiyalashgan darslarning boshlang'ich ta'limdagi o'rnini aniqlash, ularning samaradorlik omillarini yoritish hamda amaliyotda qo'llash yo'llarini asoslab berishdir.

1. Integratsiyalashgan darslarning ilmiy-nazariy asoslari. Integratsiyalashgan ta'lim tushunchasi pedagogika tarixida yangi hodisa bo'lmasada, ayni paytda ta'lim tizimida uni zamonaviy yondashuvlar asosida joriy etish ehtiyoji kuchaymoqda. Fanlararo integratsiya G. Hegel, J. Dewey, L. Vygotskiy, J. Piaget singari mashhur olimlarning fikrlarida o'z aksini topgan. Dewey ta'limni hayot bilan bog'lash zarurligini ta'kidlagan bo'lsa, Vygotskiy o'quvchilarning yaqin rivojlanish zonasi orqali bilimni o'zlashtirishini asoslab berdi. Integratsiyalashgan darslar aynan shu nazariyalar asosida o'quvchi faoliyatini faol va mazmunli qilishga xizmat qiladi. Bugungi kunda bilimlar hajmi ortib borayotgan bir paytda, ularni alohida fanlarga bo'lib berish o'rniga yaxlit holda, hayotiy muammolar orqali o'rgatish o'quvchi tafakkurini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

2. Integratsiyalashgan darslarning turlari va metodik yondashuvlari. Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan darslarni tashkil etishda quyidagi uslublardan foydalaniladi:

a) Mavzuli integratsiya

Bu uslubda turli fanlar bir mavzu doirasida birlashtiriladi. Masalan, "Bahor" mavzusi bo'yicha:

- Ona tilida bahorga oid she'r tahlili;
- Tasviriy san'atda bahor manzarasini chizish;
- Tabiatshunoslikda bahor faslining xususiyatlarini o'rganish.

b) Faoliyat asosida integratsiya

Bu uslubda o'quvchilar faol ishtirokda bo'ladilar. Masalan, loyihalar, rolli o'yinlar, tajribalar orqali bilimlar birlashtiriladi. Bu metod o'quvchining o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi.

c) Tasnifiy integratsiya

Bu turda o'xshash mavzular va tushunchalar bir necha fanlarda o'xshash metodlar orqali tushuntiriladi. Masalan, "Tartib", "Navbat", "Ketma-ketlik" tushunchalari matematika, musiqa, texnologiya fanlarida o'z ifodasini topadi.

d) Kross-kurrikulyar (cross-curricular) yondashuv

Bu yondashuvda biror darsda boshqa fanlar elementlari ataylab integratsiyalashadi. Bu o'quvchining dunyoqarashini kengaytiradi va bilimlarni kontekstda anglashiga yordam beradi.

3. Integratsiyalashgan darslarning o'quvchi rivojiga ta'siri

Integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning quyidagi kompetensiyalarini rivojlantiradi:

Kreativ fikrlash: O'quvchi dars davomida turli fanlar orasidagi bog'liqlikni mustaqil anglaydi va o'z fikrini erkin ifodalay oladi.

Kommunikativ kompetensiya: Guruhda ishlash, fikr almashish, muloqot qilish ko'nikmalari shakllanadi.

Muammoli vaziyatda yo'l topish: Integratsiyalashgan topshiriqlar orqali muammoga turli fanlar prizmasida yondashish o'rganiladi.

Texnologik savodxonlik: Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali turli fanlarni uyg'unlashtirish kuchayadi.

4. Amaliy misollar

Misol 1: "Hayvonot olami" integratsiyalashgan darsi (2-sinf)

- **Ona tili:** Hayvonlar haqida matn o'qib, asosiy fikrni ajratish;
- **Tasviriy san'at:** Sevimli hayvonini chizish;
- **Tarbiyaviy maqsad:** Hayvonlarga mehr bilan qarash, tabiatni asrash.

Integratsiyalashgan dars ishlanmasi namunasi

Sinf: 2-sinf

Mavzu: "Tabiat – bizning boyligimiz"

Fanlar: Ona tili, Atrofimizdagi olam, Tasviriy san'at

Dars turi: Yangi bilim beruvchi, integratsiyalashgan dars

Dars shakli: Interaktiv, guruhli ishlar, savol-javob, kuzatish

Darsning davomiyligi: 45 daqiqa

Darsning maqsadi:

Ta'limiy:

O'quvchilar "tabiat", "boylik", "ekologiya" tushunchalarini anglaydilar;

Matndan asosiy g'oyani ajratish va savollarga javob berish ko'nikmasi rivojlanadi.

Tarbiyaviy: Tabiatga mehr, e'tibor, asrab-avaylash odatlarini shakllantirish.

Rivojlantiruvchi: Tahliliy va ijodiy fikrlash, mustaqil kuzatish, tasviriy ifoda qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Kerakli jihozlar:

Tabiat manzaralarining rasmlari

"Ekologiya nima?" mavzusida slayd

Rangli qog'ozlar, qalamlar, flomasterlar

Darsning borishi:

I. Tashkiliy qism (3 daqiqa)

-Salomlashish, davomatni aniqlash;

-Ijobiy psixologik muhit yaratish: “Tabiatni asraylik!” shiori ostida boshlash.

II. Kirish qism (5 daqiqa)

-Savol-javob: Tabiat deganda nimani tushunasiz?

-O‘quvchilar fikri tinglanadi, rag‘batlantiriladi.

- Slayd orqali “Ekologiya nima?” mavzusini tushuntirish.

III. Asosiy qism (30 daqiqa)

1-bosqich – Ona tili fanidan (10 daqiqa):

-Matn o‘qiladi: “Tabiat ne‘matlarining qadri” hikoyasi.

-Savollar:

-Matnda kimlar haqida so‘z boradi?

-Asosiy g‘oyani toping.

-Tabiat ne‘matlari qaysilar?

2-bosqich – Atrofimizdagi olam fanidan (10 daqiqa):

-“Tirik va jonsiz tabiat” mavzusini muhokama qilish.

-Guruhlarga topshiriq: Rasmlardan tirik va jonsiz tabiatni ajratish.

-Har bir guruh javobini izohlaydi.

3-bosqich – Tasviriy san‘at (10 daqiqa):

-Topshiriq: “Mening tabiatim” nomli rasm chizish (har bir o‘quvchi o‘z tasavvuridagi tabiat manzarasini tasvirlaydi).

-Rasmlar namoyish etiladi va o‘quvchilarning fikrlari tinglanadi.

IV. Yakuniy qism (7 daqiqa)

-Xulosa: Bugun biz qanday fanlar bilan shug‘ullandik?

-Qanday yangiliklarga ega bo‘ldik?

-O‘quvchilarni rag‘batlantirish: eng faol guruhlar belgilanadi.

-Uyga vazifa:

-Ona tili: “Tabiatni asraylik!” mavzusida 5 gap tuzing.

-Tasviriy san‘at: Uy atrofidagi tabiatdan lavha chizing.

Baholash mezonlari:

Faollik;

Guruh bilan ishlash qobiliyati;

Mustaqil fikr bildirishi;

Estetik ko‘nikmalar (tasviriy san‘atda).

XULOSA

Zamonaviy ta’lim jarayoni o‘quvchining mustaqil fikrlashini, bilimlarni hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olishini, fanlararo bog‘liqlikni tushunishini talab etadi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichida bu yondashuvlar yanada dolzarbdir. Shu nuqtai nazardan

qaralganda, integratsiyalashgan darslar ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarni kompleks fikrlashga, har tomonlama rivojlanishga yo'naltirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Integratsiyalashgan darslar orqali o'quvchilar bir vaqtning o'zida bir nechta fanlar mazmuni bilan tanishib, ularning o'zaro bog'liqligini tushunadilar, umumiy bilim manzarasi shakllanadi. Bu esa ularda tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, bunday darslar o'quvchining o'quvga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi, ularni faollikka undaydi, mustaqil izlanishga yo'naltiradi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, integratsiyalashgan yondashuvlarni samarali joriy etish uchun o'qituvchidan yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik, kreativlik, fanlararo aloqalarni chuqur anglash kabi fazilatlar talab etiladi. To'g'ri tashkil etilgan integratsiyalashgan dars nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy, estetik va ijtimoiy kompetensiyalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, integratsiyalashgan darslar boshlang'ich ta'limda ta'lim-tarbiya jarayonining ajralmas va zaruriy qismiga aylanib bormoqda. Kelajakda bu yo'nalishda izchil izlanishlar olib borish, zamonaviy metodikalarni ishlab chiqish va tajriba asosida takomillashtirib borish muhim vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ходжаева, Н. А. (2020). **Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan yondashuv.** Toshkent: TDPU nashriyoti.
2. Karimova, D. Sh. (2019). **Metodik yondashuvlar tizimi.** Samarqand: "Ilm ziyo" nashriyoti.
3. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.* Harvard University Press.
4. Dewey, J. (1938). *Experience and Education.* New York: Macmillan.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2023). **Boshlang'ich ta'lim uchun davlat o'quv dasturi.**
6. Назарова, Г. (2021). **Интеграция предметов в начальной школе.** Журнал "Педагогика и психология", №3.
7. Beane, J. A. (1997). *Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education.* Teachers College Press.